

EUN URTEKO ANDRA BAT, BIZKAIA'N

Maria Sagastigordia Azpuru. Ona emen eun urte laster egingo dituan etxeko andra bat. Euba'n bizi da Bediaga'ko Bixente deunaren Bazeleiza ondoan. Bere semea dan Euba'tar Domingo'k emon eustazan argibideak aurreko nire idazlan bi Bixente deunaren Bezeleizari buruz nengiazan.

Domingo Euba'ren etxera igande arrastegietan elduten naz osasun-ibiltaldi bat egiteko. Emen bizi da esan dogun Maria Sagastigordia. Nik, beragaz berbalditxua egin gura nebanean, sutondoan jesarrita egoan. Ainbeste urte euki arren ez dago gaisorik berba egiten dau ta entzun be nai-koa ondo.

* * *

Gizabidez agurtu ta gero itaundu neutson:

—Zu Mari, andrea, esan dauste laster egingo dozuzala eun urte...

—Bai, aurtengo azken illebetean, 1985'eko Abendua'—ren 14'an.

—Ta orduan be, aldi areitan, joaten ziñean eskoletara?

—Ezkiñan joango, ba...

—Zuk zenbat urte egin zenduan ikasten eskolan?

—Zazpiren bat bai, ez ba'dira geiago.

—Ondiño ez dautzut itandu non jaio ziñean...

—Larrabezu'n ta ona ezkondu.

—Esaistazu, mesedez: nongoa zan maistreia, edo irakaslea?, euskeraz ala erderaz egiten zenduen eskolan onelango gauzak...

Eta zer esan eutsan?...

Emen ipiñiko dodazanak, jakitekoak, barri onak eta zarrak.

Maria Sagastigordia'ri neskatoxtua zanean irakasten eutsan Larrabezu bertako alaba batek. Maestrea Larrabezu'koa zan.

Ez neutson itaundu mutikoai maixuak irakasten eutsen. Olan izango zala uste dogu. Ori jazoten zan Bizkai-erriko biztanleen artean. Au da, maixua ta maistrea. Neure txikitan ikusi nebana Orozko'ko Ybarra'n Olarte Parrokian esango dot. Ango mutillak Burgos'ko lurraldeko maistra bat geunkan. Neskatillak mojetara joaten zirean. Koskorreko itzalak emoten euskuzan taket bategaz, baiña ez euskeraz egiten gendualako. Amorrutxua ba-eutsen euskaldunai; alan be, ez eban jarraituten Bizkai'ko errietan euskerea zapaldu ta urrinduteko beste maixu ta maistren oiturea. Oitura au Maria Sagastigordia'k oar-ikasi ta egistau eban.

Zetan da ba oitura ori?

“Zer” aldizkari onen irakurle geienak dakiela uste dogu. Esatera noa orreitiño laburki. Eskolara doazen neska-mutillai (orduaz ez egoan sexu nastaukeririk; oraingo pedagogierak, ostera, diño neska-mutillak batera ezi ta irakatsi bear direala). Orduan neskak toki baten ta mutillak beste baten. Euren artean iñor ikusi edo entzurten ba-

zan euskera egiten, areri ipinten jakon erastuna. Alan, erastun orregaz azken geratzen zan ari eskolea garbitu bearra edo beste zigorren bat emoten eutsen.

—Eskolea itzi zenduanean, zer izaten zan zeure zeregiña? Otseintzea?

—Ezta. Nire aitak ba-eukan naiko dirurik bere seme-alabak asteko. Iru giñean: neba bat eta aizta bi. Ama il jakun, nik bost urte neukazala. Nik zeregin barik ez ego-tearren, josten ikasi neban, jostun egin nintzan, eta ogibide onegaz alogera irabazten neban.

—Ez jatzu etorten burura gazte-aroko oroimenen edo gomutakiren bat?

—Bai, bai, jazoriko polit bat datort burura. Nire lagun bat ezkondu zanean, amairu amaseiko (pelukonak izango zirean) eroan ebazan eleizara eleizkizun-ekkontza egiteko. Kristiñauen eleizako eginbearra amaitu zanean, neskatilla ezkonbarriak olgau egiten eban amaseiko bat bean ipiñita. Lurrean egozan arlosetan, batetik bestera oiñeko beatzakaz igaro bear eban. Auxe izaten zan erri-jai baten lez ikusgarria guztiai oyu ta txalo eragiten eutsena.

* * *

Maria'ren aita Ameriketara egon zan. An egoten ziranai “Indianuek” esaten jaken, orain bizi dogun gizaldi onetaraño gitxienez. Amairu urte egin-ei ebazan. Ze ogibide? Artzaiñarena urrean. Non ez dakigu. Izango zan aldi areitan euskaldunak egoten ziran lurralde baten: Idaho izan leiteke. Andik ona elduta gero, dotore, bere espain-gaiñeko ule luze biurritz jantziten zan arpegia apainduta edo motsuta eta urregorritzko kate disditsua bular ganean. Diru moltso polita be ekarriko eban. Baiña dirudunak kontuz ibilli bear beti! Lapurrak edozein erritan sortuten dira zorriak buruko ule artean lez. Euskalerrria entzutentsua zan bere lapur ugaritasun te onein oiturak zirala-ta. Aitari zelan ostu eutsoen bere alaba Maria'k esango deusku: “Egun baten goizaldean sartu ziran gure etxera lapurrak. Lotu eutsoezan eskuak eta, gela bateko giltzapean sartu ta euki eben. Bitartean, arrapaladan arakatu ebezan susmatu-rik diruak eukiteko gordailuak. Ameriketatik ekarri zituan dolarrak kendu eutsoezan, baita urrezko ordulari eder bat be”. Aita 94 urte bizi jakon.

San Bixente Bediaga'ko Auzo Erdian biziteko ezkondu zan. Eta bizi, orduan kristiñauak biziten ziran lez, zintzo-zintzo ta poz-pez, nekez ta lanpeturik egon arren, abade on baten, D. Tiburtzio Goiria'ren zuzenpe jakintsuan. Domeka ta jai guztietan entzuten eban Mezea orretarako kilometro bat berago, abadea Don Antonio emen bizi zalako eleizatxura jatsita. Urte guztiko barikuetan okela-iztea gorde ta barau egin Garizumeako egun izendatuetan. Orain San Bixente Bediaga'ko Auzo-Erdian bizi da bake ta osasuntsu bere semeagaz.

Letona'k